

PAKİSTAN

ÇAY SEKTÖRÜ PAZAR ARAŞTIRMASI RAPORU

Tarih : 01.06.2026

**Raporu Hazırlayan: İslamabad Ticaret Müşavirliği
Lahor Ticaret Ataşeliği
Karaçi Ticaret Ataşeliği**

1. Ülke Pazarında Çay Sektörü

1.1 İlgili Sektörde Üretim

Pakistan'da çay tüketimi Türkiye gibi oldukça yüksek miktarlarda olmasına rağmen çay üretimi yok denecek kadar az miktardadır. Çayın tamamına yakını Kenya, Uganda ve Ruanda başta olmak üzere dünyada lider çay üreticisi ülkelerden ithal edilmektedir. Ancak ana ithalatçı ülke Kenya'dır. Çay, Türkiye'deki gibi sade dem şeklinde değil, geçmişte İngiliz koloni döneminin de etkisiyle çoğunlukla sütle karıştırılıp bir tencerede kaynatılarak yerel dilde "dud-pati" olarak ifade edilen **sütlü çay** şeklinde tüketimi yaygındır. Ülkenin kuzey kısmında ve kısmen nemli iklime sahip Mansehra bölgesinde çok sınırlı (yaklaşık 400 dönüm) bir üretim yapılmakla birlikte yerel hükümetlerin çay üretimini artırıcı çalışmaları devam etmektedir.

Bunun yanı sıra siyah çay üretimi sınırlı olmasına rağmen KPK (Khayber Pakthunwa) eyaletinde yine sınırlı ölçekte yeşil çay üretimi mevcuttur.

1.2 Ortalama Üretici Fiyatları

Biraz önce değinildiği gibi ülkede çay üretimi çok sınırlı olup Mansehra bölgesinde üretilen yaş çay yaprağı kg fiyatları hali hazırda kalitesine göre 15-45 Pakistan Rupisi (= 0,05 USD ila 0,16 USD) aralığında değişmektedir.

Ülkenin kuzey bölgesinde yer alan KPK eyaletinde Mansehra kentinde sınırlı olarak üretimi yapılan paketlenmeye hazır kuru çayın kg fiyatı ise kalitesine göre 1.250-1.600 Pakistan Rupisi (= 4,5 USD ila 5,8 USD) aralığında seyretmektedir.

1.3 İlgili Sektörde Üretici Yerli Firmalara ve Üretici Birlikleri/Derneklerine İlişkin Bilgiler

Çay sektöründe Pakistan'da söz sahibi olan ve sektörün işleyişinde etkin olan dernek ve birlik isimleriyle web sitelerine ilişkin bilgiler aşağıdadır.

Pakistan Tea Association (PTA)

<https://pakistanteaassociation.org/>

<https://pakistanteaassociation.org/wp-content/uploads/2025/03/MEMBERSHIP-LIST-2025-2026.pdf>

<https://www.facebook.com/groups/5996359260482061/>

<https://pk.linkedin.com/company/pakistan-tea-association>

PARC National Tea & High Value Crops Research Institute (NTHRI)

<https://www.parc.gov.pk/Detail/ZWE5NTkxNjMtMjBkMS00MzRmLWI0MTktZWVhNmEyZDIlZDNh>

1.4 ay Sektöründe Perakende ve Toptan Satışlara İlişkin Bilgi

Pakistan’da yerli üretiminin yok denecek kadar az, ancak tüketimin ise çok yüksek miktarlarda olması nedeniyle çay üretici ülkelerden ithalat yapılıp toptancılar aracılığıyla perakende ağına sevk edilmektedir. Siyah ay ürününe tüm zincir marketler ile hemen hemen küçük ölçekli tüm satış (bakkal) noktalarında bulmak mümkündür.

Ülkenin ana ithalat kapısı Sindh Eyaleti’nde yer alan ve Arap Denizi kıyısında bulunan Karaçi Limanı olduğundan 1947’de Karaçi’de kurulan ve Jodia Bazar olarak adlandırılan toptan ticaret pazarında ithalatçılar ve toptancılar buluşmakta, çay ve diğer ithal ürünler buradan da tüm alt toptancılar ile perakende pazara ürünler ulaştırılmaktadır. Son yıllarda fiziki Jodia Bazar ile birlikte buradaki toptancıların online platformlara taşındığı gözlemlenmektedir.

2. Ülkenin Sektörde Dış Ticareti

2.1 ay Sektöründe Ülkenin En Fazla İthalat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

Trademap verilerine göre Pakistan’ın tüm dünyadan 2025 yılında ithal ettiği yaklaşık **251.000** tonluk çay tutarı **629.908.000 USD** olup, yine Trademap kayıtlarına göre Türkiye bu pazarda maalesef sıralamada görülememektedir. Aşağıdaki tablodan da görüldüğü üzere Pakistan tüm çay ithalatının %85’ini Kenya’dan yapmaktadır.

	Ülke Adı	İthalat Değeri (\$)	Miktar* (ton)	Oran (%) (İth.Değeri/Topl. İthalat)
1	Kenya	505.689.000	210.017	%85
2	Ruanda	38.479.000	14.163	%6
3	Vietnam	15.180.000	8.456	%2
4	Malawi	5.630.000	2.304	%094
5	Uganda	5.218.000	2.462	%087
6	Tanzanya	5.131.000	2.444	%86
7	Çin	2.419.000	1.184	%040
8	Endonezya	2.143.000	1.009	%036
9	BAE	1.211.0000	194	%020
10	Burundi	1.179.000	649	%019

2.2 ay Sektöründe Ülkenin En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

Ülkede ay üretiminin çok az olduğu dikkate alındığında ve ülke açık ara çay ithalatçısı olduğu için çay ihracatından bahsedilememektedir. Trademap istatistiklerinde görülen ve 2025 yılı itibariyle yaklaşık 20 milyon USD tutarlı çay ihracatının transit ticaretten kaynaklı ihracat olduğu düşünülmektedir.

2.3 ay Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İthalat Yaptığı Ürünler (10 ürün)

Trademap verilerine göre 629.908.000 USD lik ithalatın tamamına yakını (612.715.000 USD lik kısmı) 0902.40 pozisyonunda yer alan 3 kg altında paketlenmiş siyah çaydır (Pakistan HS Code: 0902.40). 2025 yılı itibariyle 6'lı tarife kodunda çay ithalatı tablosu aşağıdaki gibidir:

Gümrük Tarife Kodu (6 basamaklı)	Ürün Adı	İthalat Değeri (\$)	İthalat Miktarı (kg)	Türkiye'den İthalatı (\$)	Türkiye İth. Payı (%)
0902.40	3 kg paketlerden az siyah çay	612.715.000	242.754	0	%0
0902.20	3 kg'dan fazla ambalajda yeşil çay	15.960.000	8.454	0	%0
0902.30	Ferment veya kısmen fermente 3 kg ı geçmeyen siyah çay	1.224.000	182	0	%0

(Trademap)

2.4 ay Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İhracat Yaptığı Ürünler (10 ürün)

İşbu raporun 2.2 no.lu başlığında değinildiği üzere ülkede çay üretiminin yok denecek kadar az olduğu dikkate alındığında ve ülke açık ara çay ithalatçısı olduğu için Pakistan'ın çay ihracatından bahsedilememektedir. Trademap açık kaynak verisinde görülen 2025 itibariyle Pakistan'dan tüm dünyaya yaklaşık 20 milyon USD tutarlı çay ihracatının transit ticaret veya re-export kaynaklı dış satım olduğu düşünülmektedir.

3. Sektörde Ülkemizden İhracat (Değer ve Miktar)

3.1 Sektörde Ülkemizin Ülkeye İhracatı (\$)

Bakanlığımız istatistiklerine göre Pakistan'a küçük miktarlarda yeşil çay ve siyah çay ihracatının bulunduğu görülmekle bu miktarların numune veya kişisel kullanım amaçlarına matuf olduğu düşünülmektedir.

	Gümrük Tarife Kodu (6 Basamaklı)	Ürün Adı	2021	2022	2023	2024	2025
1	0902.10	Yeşil çay	70	25	90	19	50
2	0902.30	Siyah çay	315	85	43	96	324

(Bakanlığımız İstatistik Bilgi Sistemi)

3.2 Sektörde Ülkemizin Ülkeye İhracatı (Miktar kg)*

No	Gümrük Tarife Kodu (6'lı bazda)	Ürün Adı	2021	2022	2023	2024	2025
1	0902.10	Yeşil çay	4	1	7	1	5
2	0902.30	Siyah çay	23	11	4	8	42

(Bakanlığımız İstatistik Bilgi Sistemi)

4. Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş

4.1 Sektör İçin Hedef Bölgeler/Şehirler/Eyaletler

Pakistan'da çay ülkemizdeki geleneğe benzer olarak günlük çokça tüketilen bir içecek konumundadır. Tüketim alışkanlığı açısından iki ülke arasındaki en büyük fark Pakistanlıların çayı sütle karıştırıp içmeleridir. Bu tüketim şekli çayın ülkemiz tarafından Pakistan'a satışına engel değildir, zira çay ithal edildikten sonra pişirme/demleme sırasında tüketiciler tarafından genellikle sütle karıştırılarak sütlü çay (Urduca'da **dudpati**) olarak hazırlanıp tüketime hazır hale getirilmektedir.

Çay ihracatımız için Pakistan'ın her yeri hedef bölgeler arasındadır, ancak Jodia Bazaar'ın Karaçi de bulunması nedeniyle 21 milyon nüfuslu Karaçi başta olmak üzere yine ülkenin önde gelen büyük şehirleri (Lahor, Faysalabad, Gujrat, Gujranwala, Sialkot, Multan, Peshawar, İslamabad, Rawalpindi vb) çayın tüketildiği nüfusu çok yoğun önemli şehirlerdir. Diğer yandan, Pakistan nüfusunun 255 milyonun üzerinde oluşu ve genel olarak Pakistanlıların –tüketim şekli farklı olsa da- Tükler gibi çay tiryakisi olmaları ülkenin tümünü hedef bölge yapmaktadır.

4.2 Sektörde Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı

Ülkede çayın tamamına yakını ithalat yoluyla karşılanmakta olup ithal edilen çayların ise büyük çoğunluğunun (%85 ten fazlası) ithalatı Kenya'dan yapılmaktadır.

Çay ithalat pazarına bakıldığında Danedar ve Mezdan markalarını pazarlayan Tapal Tea Pvt firmasının piyasada baskın olduğu göze çarpmaktadır. Yine Lipton markasıyla Unilever, Peshawar Traders, Asif Rehman Paracha Co, Platinum Trading Company ve MM Ispahani Ltd pazarı domine eden aktörler olarak dikkat çekmektedirler.

Çay toptan alım-satım pazar yerleri genel olarak Karaçi'deki Jodia Bazaar ile KPK eyaletindeki Peshawar şehridir. Ancak 2026 yılı şubat ayı itibariyle Pakistan-Afganistan savaşı nedeniyle Afganistan gümrük kapıları giriş çıkışlarının askıya alınması Peshawar'ın ticaret ve transitteki etkinliğini azaltmıştır.

Ürünün pazar yapısına göz atıldığında Tapal'ın Danedar markası (%21) ve Unilever'in Lipton markasının (%19) ülkedeki çay pazarının neredeyse yarısını oluşturduğu görülmekte olup, yine Vital (%23) ve Tezdam (4) markalarının ise pazarda önemli yeri olduğu anlaşılmaktadır.

Pakistan'ın bağımsızlık yılı olan 1947 yılı kuruluşlu yerli firması Tapal'ın çay ithalatında baş aktör olarak pazarda yer edindiği görülmekte olup firmanın web sitesi aşağıdadır.

<https://tapaltea.com/>

Yukarıda de değinildiği üzere çayın ithal edildiği temel ülke 2025 yılı sonu itibariyle açık ara %85 le Kenya'dır.

Tapal firmasının haricinde aşağıdaki firmalar da çay ithalatı veya ticareti yapmaktadırlar.

*Empire Tea and Food Company

<https://empirefoods.com.pk/>

*Asif Rehman Paracha & Co

<https://www.facebook.com/Arpcokhi/videos/>

*Matco Foods Ltd

<https://matcofoods.com/>

*Khan Foods & Beverages

<https://www.khanfood.com/beverages>

*Ahbaab Impex

<https://www.ahbaabimpex.com/>

Ayrıca, Pakistan Tea Association (Pakistan Çay Derneği) nin aşağıdaki linkinde derneğe üye olan ve çay ticaretiyle ilgilenen **firmaların isimleri ve iletişimleri** mevcut olup linkte yer alan firma profillerinin tek tek ve ayrıntılı olarak incelenmesi tavsiye edilmektedir.

<https://pakistanteaassociation.org/wp-content/uploads/2025/03/MEMBERSHIP-LIST-2025-2026.pdf>

4.2.1 İlgili Oda/Birlik/Derneğ/STK ve İletişim Bilgileri

Çay ve buna bağlı içecek sektörüyle ilgili STK'lar ve bunların linkleri aşağıda yer almakta olup iletişim bilgileri STK'ların web sitelerinde mevcut bulunmaktadır. Çy ürününde temel STK Pakistan Çay Derneği'dir.

Pakistan Tea Association (PTA)

<https://pakistanteaassociation.org/>

<https://pakistanteaassociation.org/wp-content/uploads/2025/03/MEMBERSHIP-LIST-2025-2026.pdf>

<https://www.facebook.com/groups/5996359260482061/>

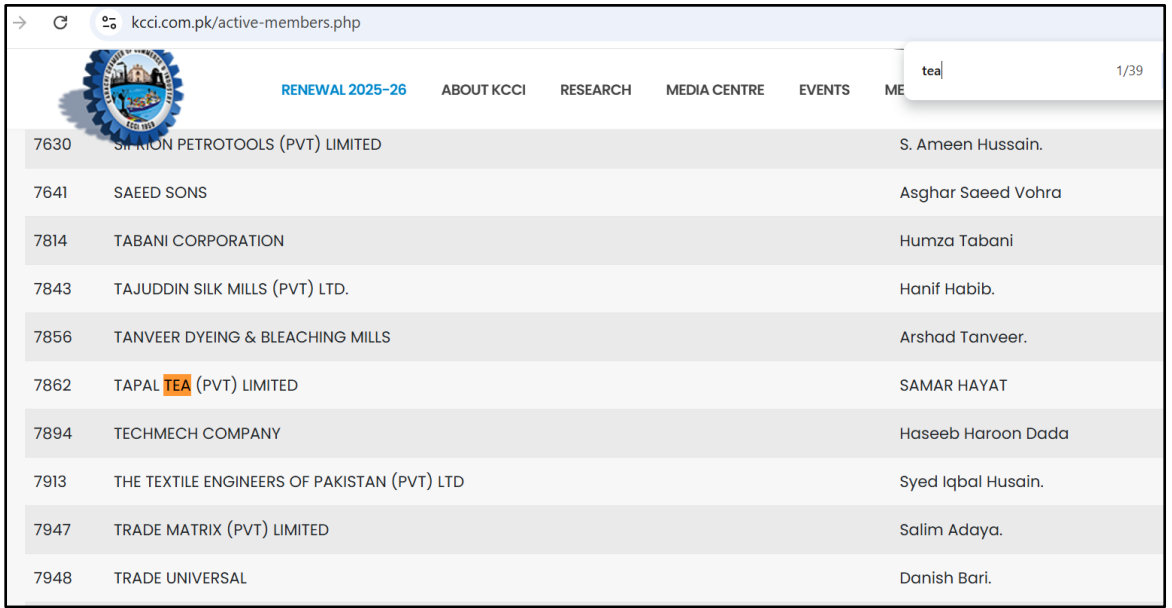
<https://pk.linkedin.com/company/pakistan-tea-association>

PARC National Tea & High Value Crops Research Institute (NTHRI)

<https://www.parc.gov.pk/Detail/ZWE5NTkxNjMtMjBkMS00MzRmLWI0MTktZWVhNmEyZDIhZDNh>

Bunlara ilaveten ithalatların çok büyük bir kısmının yapıldığı liman kenti Karaçi şehrindeki Karaçi Ticaret ve Sanayi Odasının linki aşağıda yer alan üye listesi bölümüne aşağıdaki örnek aramada görüldüğü üzere “tea” yazıldığında 21 adet çay ve çay ticareti ile ilgili şirketi bulmak ve incelemek mümkündür.

<https://www.kcci.com.pk/active-members.php>

The screenshot shows the KCCI website's active members page. A search bar at the top right contains the word 'tea' and shows 1/39 results. The table below lists 11 members with their IDs, company names, and contact persons.

ID	Company Name	Contact Person
7630	SIRKION PETROTOOLS (PVT) LIMITED	S. Ameen Hussain.
7641	SAEED SONS	Asghar Saeed Vohra
7814	TABANI CORPORATION	Humza Tabani
7843	TAJUDDIN SILK MILLS (PVT) LTD.	Hanif Habib.
7856	TANVEER DYEING & BLEACHING MILLS	Arshad Tanveer.
7862	TAPAL TEA (PVT) LIMITED	SAMAR HAYAT
7894	TECHMECH COMPANY	Haseeb Haroon Dada
7913	THE TEXTILE ENGINEERS OF PAKISTAN (PVT) LTD	Syed Iqbal Husain.
7947	TRADE MATRIX (PVT) LIMITED	Salim Adaya.
7948	TRADE UNIVERSAL	Danish Bari.

4.2.2 Varsa İthalatçı Firma Bilgisi Alınabilecek Açık Kaynaklar

Açık kaynaklardan ithalatçı bilgisi alınabilecek linkler aşağıda yer almakta olup linkte yer alan firmaların web sitelerinin incelenmesi ve yetkili kişilerle iletişime geçilmesi yararlı olacaktır.

Vicony:

<https://www.viconyteas.com/directory/tea-importers/tea-importer-pakistan.html>

Volza:

<https://www.volza.com/p/tea/buyers/buyers-in-pakistan/>

Trademo:

<https://www.trademo.com/pakistan/buyers/tea>

Seair:

<https://www.seair.co.in/tea-pakistan-importers>

Global Tea:

<https://www.tendata.com/blogs/import/10472.html>

Trademap:

https://www.trademap.org/Product_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c586%7c%7c%7c%7c090240%7c%7c%7c8%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1

4.3 Sektörün İthalatında Zorunlu Belgeler

Pakistan'ın genel ithalat politikasını belirleyen 2022 IPO-545 sayılı Import Policy Order'a göre çay ithalatında çay ürününün Pakistan standartlarına uygun olması gerekmekte olup, bahse konu mevzuata aşağıdaki linkten erişim sağlanabilir.

<https://www.commerce.gov.pk/wp-content/uploads/2022/04/IPO-2022-SRO-No.-545I-2022-dt.-22.4-2022.pdf>

Appendix-N			
<i>[See paragraph 6(2)]</i>			
LIST OF COMPULSORY ITEMS TO MEET PAKISTAN STANDARDS AT IMPORT			
STAGE			
S #	PCT CODE	Description	PSS # / IEC
10.	0902.3000 0902.4010 0902.4020 0902.4090	Black tea	493

Linkteki çay ithaline ilişkin not yukarıdaki görselde yer almakta olup, 493 no.lu not PSQCA nın (Pakistan Standards, Quality and Control Authority'nin standartlarına atıf yapmaktadır.

4.4 Sektörde sevki öncesi inceleme zorunluluğu var mıdır? Varsa yetkilendirilmiş gözetim şirketleri hangileridir?

Çay eşyası gıda ürünü olarak tüketilen bir ürün olması nedeniyle ithalattan önce Bitki Sağlığı Sertifikası (Phytosanitary Certificate) ibraz edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, ürünün ithal edildiği ülkede yetiştirildiğini/üretildiğini göstermek için menşé sertifikasının da mevcut olması gerekmektedir.

4.5 Sektördeki Önemli Fuarlar (milli katılım olup olmadığı) ve Tarihleri

Çay eşyası özelinde Pakistan'dan fuar düzenlenmemektedir. Ancak, çay sektörüyle yakından ilgili olan gıda ve içecek sektöründe önemli fuarlar her yıl düzenli olarak yapılmaktadır. Bu fuarların bir kısmı şunlardır: Food Asia (12-14 Eylül 2026 Lahore Expo Center), Pakistan Agro Show (29-31 Ekim 2026, Lahor Expo Center), Food Tech Pakistan (18-20 Haziran 2026 Lahor Expo Center), Agri Asia 2026 (9-11 Mayıs 2026)

4.6 Sektör firmalarına hitap eden ve gerçekleştirilmesi planlanan ticaret heyetleri

Halihazırda sektör firmalarına hitap eden ve gerçekleşmesi planlanan ticaret heyeti programı bulunmamaktadır.

4.7 Varsa Sektörde İhale Yayımlayan Kamu Kurumları ile İlgili Bilgiler

Çay ürünüyle ilgili haliz hazırda kamu kurumu ihaleleri mevcut değildir.

4.8 Ülkenin, Ülkemiz ve Diğer Ülkelerle STA/Tercihli Ticaret Anlaşmaları Hakkında Bilgi

Türkiye ile Pakistan arasında 12 Ağustos 2022 imzalanan ve 1 Mayıs 2023 yürürlüğe giren Mal Ticareti Anlaşması mevcuttur. Bu anlaşmayla 8’li GTİP bazında toplam 130 üründe taviz alınmış, 12’li GTİP’te toplam 261 üründe taviz verilmiştir.

Anlaşma metni ve eki listeye Bakanlığımızın aşağıdaki linkinden ulaşılabilir.

<https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/tercihli-ticaret-anlasmalari>

Pakistan’ın Çin, Sri Lanka ve Malezya ile Serbest Ticaret Anlaşması mevcuttur. Yine Azerbaycan, Özbekistan, İran, Morityus ve Endonezya ile Tercihli Ticaret Anlaşması bulunmaktadır. Ayrıca bölgesel bazda SAARC ülkelerinin üye olduğu SAFTA (South Asia Free Trade Agreement) anlaşmasına taraftır.

Söz konusu anlaşma metinleri ve eki listelere Pakistan Ticaret Bakanlığı’nın aşağıdaki linkten erişmek mümkündür.

<https://www.commerce.gov.pk/about-us/trade-agreements/>

4.9 Varsa Tercihli Tarifeden Yararlanmak İçin Gereken Belgeler

Pakistan - Türkiye Mal Ticaret Anlaşması hükümlerine anlaşma eki listeler konusu gümrük vergisi tavizlerinden faydalanabilmesi için “Türkiye Cumhuriyeti ile Pakistan İslam Cumhuriyeti Arasında Mal Ticareti Anlaşması Çerçevesindeki Ticarete Eşyanın Tercihli Menşenin Tespiti Hakkında Yönetmelik” hükümleri çerçevesinde TUR-PAK Menşe İspat Belgesinin taraf ülkenin gümrük idaresine sunulması gerekmektedir.

İşbu rapor tarihi itibarıyla Mal Ticareti Anlaşmasının Pakistan listesinin 0902.4020 ve 0902.4090 HS Code’larında yer alan çay ürününün Pakistan’a ihracatımızda Pakistan’ın anlaşma eki taviz listesinde yer almaktadır.

4.10 Sektörde Standartlar

Çay ürünüde kalitenin düşmemesi ve Pakistan’a girişte yüksek kalite çay ürününe erişim sağlanmasını sağlamak üzere Pakistan Standards Quality and Control Authority (PSQCA)’nın aşağıdaki linkinde yer aldığı üzere 2012-493 no.lu düzenlemesi gereği

Pakistan'a giriş yapılmadan ve gümrük işlemlerinin tamamlanabilmesi için Pakistan standartlarına uygun olduğunun ithalatçı tarafından belgelendirilmesi gerekmektedir.

<https://psqca.com.pk/IE/ListOfMandatoryFoodItems.pdf>

4.11 Sektörde Etiketleme

Çay ürünü paketli ithal edilebildiği gibi dökme olarak da ithal edilebilmektedir. Ancak Trademap ithalat verilerinde çoğunlukla paketli ithal edildiği anlaşılmaktadır.

Pakistan ilgili makamlarınca yayımlanan SRO-237-2019 sayılı ve 19 Şubat 2019 günlü düzenlemeden de anlaşılacağı üzere, paketli gıda ürünlerinde paketlerin içerik ve açıklamalarda Urduca ve İngilizce ibarelerin yer alması, helal sertifikası logosunu taşıması ve ithal tarihinde ürünün üretim tarihinin raf ömrünün belirli bir oranından az olmaması şartları yer almaktadır.

<https://www.commerce.gov.pk/wp-content/uploads/2019/02/20190219.pdf>

4.12 Sektörde Ambalajlama

Çay ürünü dökme olarak ithal edilebildiği gibi paketli olarak da ithal edilebilmektedir. Yukarıda etiketleme bölümünde yer alan düzenlemede yer aldığı üzere paketlerdeki helal logosu, İngilizce ve Urduca açıklamaların yapışkanlı veya etiketli kağıtta değil, ürün ambalajının orijinal paketinde yer alması gerektiği belirtilmektedir.

4.13 Lojistik (nakliye süresi, en fazla tercih edilen taşıma modları, güzergahlar v.b.)

Çay ürününün %85'i Kenya'dan deniz yoluyla ithal edilmektedir. Hali hazırda en uygun güzergah deniz yolu olup ülkemiz açısından Kızıldeniz-Akdeniz- Karaçi Limanı veya daha ekonomik rota olarak Rize'den orta koridor kullanılarak karayoluyla Pakistan pazarına ürün taşıması yapılabilir.

4.14 Dağıtım Kanalları

Çay eşyası ithalatçı firmalarca ithal edildikten sonra paketli veya dökme ithal edildiyse paketlenerek gıda toptancılarına ve zincir marketlere, ayrıca daha kırsal alanlarda bakkallar aracılığıyla tüketicilere ulaştırılmaktadır. Ülkemizdeki çay ocağı kahvehane kültürüne bağlı olarak Pakistan'da da çay hane ismiyle (Urduca'da "chai khana") çay içim mekanları yaygındır.

Ayrıca, çayın Türkiye'deki tüketiminden farklı olarak sütlü içiminin yaygın olmasından dolayı süt tozu- çay karışımıyla zaman zaman paketli olarak içime hazır sütlü çay şeklinde iç pazara sunulmaktadır.

4.15 E-Ticaret (Sınır Ötesi E-Ticaret/E-İhracat)

4.15.1 Ülkedeki Pazaryerleri

Çay eşyası zincir marketler ve bakkallar aracılığıyla pazarlanabildiği gibi Pakistan içinde e-ticaret pazaryerleri aracılığıyla da pazarlanabilmektedir.

Ülkenim B2C platformları arasında yer alan “Daraz” açık ara ülkenin en yaygın ve bilinen B2C platformudur. Diğer e-ticaret siteleri ise, OLX, Spotify, PakWheels, Zameen, Shophive, Naheed Super Market, Cheetay, Food Panda’dır.

4.15.2 Özel Günler, Bayramlar v.b.

Sabit resmi tatil günleri şu şekildedir:

- 5 Şubat: Keşmir Günü
- 23 Mart: Pakistan Günü
- 1 Mayıs: İşçi Bayramı
- 28 Mayıs Yevm u Takbir / Büyük Gün (Atom bombasının Pakistan’da 1998 yılında başarıyla ilk test edildiği gün)
- 14 Ağustos: Bağımsızlık Günü
- 9 Kasım: Allame İkbal Günü
- 25 Aralık: Quaid-e-Azam’ın Doğum Günü

Değişken resmi tatil günleri aşağıda yer almaktadır:

Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı ve Aşure (Muharrem) günü de resmi tatiller arasında olup ay takvimine göre belirlendiğinden yıl içinde tarihleri değişiklik göstermektedir.

4.15.3 En Çok Kullanılan Sosyal Medya Platformları

Pakistan’da açık ara Facebook ve Youtube mecraları çok yaygın olarak kullanılmakta olup geriye kalanlar ise SnapChat, SnackVideo, TikTok, X, Instagram ve diğer sosyal medya platformları gelmektedir.

4.15.4 E-Ticaretteki Gümrük Vergileri ve Muafiyetleri

Türk çayının e-ticaret sayfalarında satışına rastlanılabilmektedir. E-ticaretteki veya posta yoluyla gelen ürünlerin vergi oranları ülkeye normal ithalat yoluyla gelen ürünle aynı vergilere sahiptir.

Ayrıca, Pakistan’da e-ticaret vergileri ile ilgili genel bilgiler aşağıda yer almaktadır:

* Kural olarak tüm sevkiyatlar gümrük vergilerine (KDV, diğer vergi ve harçlar) tabidir.

* Eşyanın cinsine göre değişiklik gösteren vergi türleri ve oranları aşağıda belirtilmiştir:

- Gümrük Vergisi (Genel GV oranı % 0 ila 35 arasındadır)
- İlave Gümrük Vergisi (Eşya bazında değişmektedir)
- Düzenleyici Vergi (Eşya bazında değişmektedir)
- Genel Satış Vergisi (%18) (Bazı istisnai ürünlerde %25'e kadar uygulanmaktadır)
- Gelir Vergisi (%12)
- Özel Tüketim Vergisi (Eşya bazında değişmektedir)

4.15.5 E-Ticarete Yönelik Düzenlemeler

Pakistan Ticaret Bakanlığınca ithalat ve ihracatta uygulanan e-ticaret kurallarına aşağıdaki linkten erişmek mümkündür:

<https://download1.fbr.gov.pk/SROs/20211111211228460SRO14-2021.pdf>

4.15.6 E-Ticarete Yönelik Lojistik Hizmetleri (Hızlı kargo ve sipariş karşılama hizmetleri (fulfillment) sunan firmalar v.b.)

Pakistan'da e-ticarete lojistik firmaları arasında TCS, Leopard's, Courier, Trax ve Bykea yer almaktadır. Lojistik sektöründeki Movex, M&P, DHL ve FedEx gibi diğer önemli taşıma şirketleri de e-ticaret işletmeleri tarafından gerek duyulan lojistik hizmetleri sunmaktadırlar.

4.16 Tanıtım ve Pazarlama

Pakistan'da çayın alış-satış vb pazarlama işlerinde genellikle broker sistemi mevcut olup ihtiyaç duyulan çay doğrudan brokerler / komisyoncular aracılığıyla alım satımı yapılmaktadır.

Söz konu komisyonculara ulaşılacak açık kaynaklardan edinilen linklerin incelenmesi faydalı olacağı düşünülmekle birlikte ihracatçılarımız tarafından açık kaynaklardan broker seçiminde hassas ve dikkatli davranılması olası dolandırıcılık/aldatılma/hile vb olumsuz durumların önüne geçilmesine katkı sağlayacaktır.

<https://www.viconyteas.com/directory/tea-importers/tea-importer-pakistan.html>

<https://www.volza.com/p/tea/buyers/buyers-in-pakistan/>

<https://www.trademo.com/pakistan/buyers/tea>

<https://www.seair.co.in/tea-pakistan-importers>

<https://www.tendata.com/blogs/import/10472.html>

https://www.trademap.org/Product_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c586%7c%7c%7c%7c090240%7c%7c%7c8%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1

4.17 Sektörde Tüketici /Alıcı Tercihleri ve Son Trendler

Dünyada en çok çay tüketilen ülkeler arasında Pakistan Türkiye ile birlikte ilk 5 ülke arasında yer almaktadır. Diğer yandan, 19. ve 20. yüzyıllardaki İngiliz koloni dönemlerinin de etkisiyle Pakistan’da çay sütle karıştırılıp içilmektedir. Sütlü çay (Urdu dilinde “dudpati”) kafe ve restoranlarda, evlerde, işyerlerinde ve çay hanelerde günlük tüketimi her zaman mümkündür. Tüketimi yaygın olan sütlü çay görseli aşağıda yer almaktadır.

Son zamanlarda İslamabad ve Lahor’da açılan birkaç Türk lokantası ve kahvaltılık kültürü sayesinde Türk çayının süt konulmayarak Türkiye’deki içimine benzer şekilde sade sunum örneklerine rastlamak mümkün olabilmektedir.

4.18 Sektörde Vergiler (gümrük vergisi, katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, ilave gümrük vergisi, anti dumping vergisi v.b.)

Pakistan Gümrük Tarife sistemine göre temel olarak siyah çay dört ana pozisyonda toplanmıştır.

0902.3000 HS Kodunda:

3 kg’ı geçmeyen ambalajlarda, fermente edilmiş siyah çay ve kısmen fermente edilmiş çay.

0902.4010 HS Kodunda:

Çay Tozu

0902.4020 HS Kodunda:

Paketli olup 3 kg aşan çay

0902.40.90 HS Kodunda:

Diğer çay

09.02	Tea, whether or not flavoured.	
0902.1000	- Green tea (not fermented) in immediate packings of a content not exceeding 3 kg	10
0902.2000	- Other green tea (not fermented)	10
0902.3000	- Black tea (fermented) and partly fermented tea, in immediate packings of a content not exceeding 3 kg	10
	- Other black tea (fermented) and other partly fermented tea:	
0902.4010	- - - Tea dust	10
0902.4020	- - - Black tea in a packing exceeding 3 kg	10
0902.4090	- - - Other	10

Pakistan Gümrük Tarifesinde 8’li bazda HS Code’a isabet eden ithalat vergileri oranları aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

*3 kg’ı geçmeyen ambalajlarda, fermente edilmiş siyah çay ve kısmen fermente edilmiş çayın ithalat vergileri:

HS Code Information		
HS Code	Description	UOM
0902.3000	-BLACK TEA (FERMENTED) AND PARTLY FERMENTED TEA, IN IMMEDIATE PACKINGS OF A CONTENT NOT EXCEEDING 3 KG	KG
Tariff Information		
Duty Detail	Transaction Type	
Additional Custom Duty @ 2.0000	Import	
Customs Duty @ 10.0000	Import	
Income Tax @ 12.0000	Import	
Sales Tax @ 18.0000	Import	

- Gümrük Vergisi : %10
- Satış Vergisi : %18
- Gelir Vergisi : %12
- İlave Gümrük Vergisi: %2

* 3 kg aşmayan paketlerde siyah çay ithalat vergileri:

HS Code	Description	UOM
0902.4020	- - - BLACK TEA IN A PACKING EXCEEDING 3 KG	KG
Tariff Information		
Duty Detail	Transaction Type	
Additional Custom Duty @ 2.0000	Import	
Customs Duty @ 10.0000	Import	
Income Tax @ 12.0000	Import	
Sales Tax @ 18.0000	Import	

- Gümrük Vergisi : %10
- Satış Vergisi : %18
- Gelir Vergisi : %12
- İlave Gümrük Vergisi: %2

*Diğer çaylarda ithalat vergileri:

HS Code Information		
HS Code	Description	UOM
0902.4090	- - - OTHER	KG

Tariff Information	
Duty Detail	Transaction Type
Additional Custom Duty @ 2.0000	Import
Customs Duty @ 10.0000	Import
Income Tax @ 12.0000	Import
Sales Tax @ 18.0000	Import

- Gümrük Vergisi : %10
- Satış Vergisi : %18
- Gelir Vergisi : %12
- İlave Gümrük Vergisi: %2

WEBOC'un aşağıdaki görsellerinden görüleceği üzere 2022 yılında imzalanan Türkiye - Pakistan Mal Ticareti Anlaşması gereği 0902.4020 ve 0902.4090 HS Code lardaki çay ürünü için gümrük vergisi ve ilave gümrük vergisi indirimi mevcuttur.

Exemptions / SROs		
Duty	SRO	Description
Additional Custom Duty	SRO502(I)/2023-6(10)	Customs Duty @ 0 % on import of - - - OTHER from Türkiye
Additional Custom Duty	SRO502(I)/2023-6(11)	Additional Customs Duty @ 2 % on import of - - - OTHER from Türkiye
Customs Duty	558(I)/2004-133	Tea, whether or not flavored subject to the quantitate restrictions of 7,500MT during 04.10.2022 to 30.06.2003 and 10,000MT during the subsequent financial years.
Customs Duty	SRO1151(I)/2007-12	Extent of exemption of Custom duty @100% on the import from Mauritius of - Others
Customs Duty	SRO1261(I)/2007-407	Table-I - Custom Duty @ 0% on imports of goods into Pakistan from Malaysia under FTA - Other
Customs Duty	SRO1640(I)/2019-576	Custom Duty @ 0% on import of - - - OTHER

Pakistan FBR (Federal Bureau of Revenue) resmi web sitesi bağlantısı olan WEBOC uygulamasında çay ithalatı için gerekli şartlar orijinal metin olarak aşağıdaki görselde yer almakta olup Türkçe metni ise tablonun devamında derç edilmiştir.

[https://www.weboc.gov.pk/\(S\(ii54x5gud3lrnwmcnodbfvds\)\)/Shared/TariffList.aspx](https://www.weboc.gov.pk/(S(ii54x5gud3lrnwmcnodbfvds))/Shared/TariffList.aspx)

As per Serial 9 of Appendix N to IPO 2020 PSQCA Conformity Assessment Result Certificate required on import of Black tea--PSS/IEC#--493
As per Sr# 73 Appendix B Part I & Para (4) Appendix B Part III , & of IPO 2020 The import of processed food products (see definition Para 2h) shall be subject to the quality standards specified by the PSQCA
Importable subject to inspection, test and Plant Protection Release Order by Department of Plant Protection, MNFSR
Please check As per Appendix N serial 71, PSQCA's Conformity Assessment Result Certificate is required on import of "Black Tea"
As per Appendix N serial 71, "PSQCA's' Conformity Assessment Result Certificate" is required on import of items of "Black Tea"
As per Appendix A serial 5, import of "Any edible product not fit for human consumption" is Banned
As per Appendix B Part I serial 13, "All edible products" shall have at least 50% of shelf life
As per Appendix B Part I serial 13 , on import of "All edible products" Certificate of health / fitness for human consumption from Country of Export is required.

- * "PSS/IEC#--493 Serial 9 of Appendix N to IPO 2020 PSQCA" kuralı gereği siyah çay ithalatında Uygunluk Değerlendirmesi Sertifikası gerekmektedir.
- * "Sr# 73 Appendix B Part I & Para (4) Appendix B Part III , & of IPO 2020" kuralı gereği işlenmiş gıda ürünlerinin ithalatı (Paragraf 2h), PSQCA tarafından belirtilen kalite standartlarına tabi olacaktır.
- * "Appendix N serial 71" kuralı gereği ithalatta PSQCA (Pakistan Kalite Standartları) kurumunun Uygunluk Değerlendirmesi Sertifikası gereklidir.
- * "Appendix A serial 5" kuralı gereği insan tüketimine uygun olmayan her türlü yenilebilir ürünün ithalatı yasaktır.
- * "Appendix B Part I serial 13" kuralı gereği ithalat sırasında tüm yenilebilir ürünlerin raf ömrünün en az %50'sine sahip olmalıdır.
- * "Appendix B Part I serial 13" kuralı gereği "Tüm yenilebilir ürünlerin" ithalatında, ihracatçı ülkeden alınmış sağlık/insan tüketimine uygunluk sertifikası gereklidir.
- * Çay ithalatı, Bitki Koruma Dairesi tarafından yapılacak inceleme ve analize tabidir.

4.19 Varsa Sektöre Yönelik ve Genel Tarife Dışı Engeller

Bilindiği ve takip edildiği kadarıyla Pakistan’da çay sektöründe tarife dışı engel bulunmamaktadır. Zira üretim yok denecek kadar az ve gümrük vergisi de düşük olduğu gibi üründe ilave gümrük vergisi ise %2 civarında uygulanmakla dumping sübvansiyon vb araçlar tatbik edilmemektedir. Ülkenin temel tüketim alışkanlığı sütlü çay olması ve çay üretiminin göz ardı edilecek kadar az olması nedeniyle çaydaki üretim açığı tamamen ithalat yoluyla karşılanmak zorundadır.

5. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar (Örnek: Artan talep, e-ticaretin yaygınlaşması, ülkemizle yapılan Serbest Ticaret Anlaşması v.b.)

Pakistan hâlihazırda 255 milyon nüfusa sahip olup dünyanın 5.kalabalık nüfuslu ülkesidir. Türkiye’ye benzer şekilde çay tüketimi alışkanlığının bir milli kültür haline geldiği de düşünülürse çeyrek milyarlık nüfusu ve artan nüfus oranıyla ülke başlı başlına bir ihracat potansiyelini barındırmaktadır.

Ayrıca, bu potansiyele destek mahiyetinde 2022 yılında imzalanan ve 2023 yılında uygulamaya konulan Pakistan-Türkiye Mal Ticareti Anlaşması eki listede Türkiye’den Pakistan’a çay ihracatında gümrük vergisi oranı sıfır olarak uygulanmaktadır.

6. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Tehditler (Örnek: yoğun rekabet ortamı, korumacı politikalar, tüketici tercihlerinde farklılıklar, ekonomik dalgalanmalar, siyasi istikrarsızlık v.b.)

Kenya çayı açık ara ülkemiz çayının tek rekabetçi ülke konumundadır. Çünkü Pakistan’a ithal edilen çayın %85’i Kenya’dan ithal edilmektedir.

Diğer bir husus ise ülke insanlarındaki yerleşik tüketici alışkanlığıdır. Kenya çayının sert içimli olması ve sütle karıştırıldığında yumuşak tada ulaşması ve bu tada on yıllardır alışkın olmaları yumuşak içimli Türk çayının tüketicilerin tercihinde daha geride olmasına neden olmaktadır.

7. Çay Sektöründe İhracatın Artırılması için Firmalara Öneriler

Özellikle Pakistan’daki gıda ve içecek fuarlarında Türk çayının kalite ve fiyat açısından uygun ve yumuşak içimli olduğu konusunda Türk çay üretici - işletmeleri ve ihracatçı birliklerince etkileyici tanıtım/pazarlama çalışmaları yapılması tavsiye edilmektedir.

Ayrıca, nüfusun yarıya yakını barındıran Karaçi, Lahor, İslamabad, Rawalpindi, Gujrat, Faysalabad, Sialkot, Gujranwala, Multan ve Peshawar gibi kalabalık nüfuslu kentlerde ada standı, kiosk veya pop-up store şeklinde kurulacak seyyar çay ocaklarıyla Pakistanlılara ücretsiz demleme Türk çayı ikramı/tanıtımı yapılarak tüketici alışkanlıklarının değişimi yönünde çalışma yapılması Türk çayına olan talebi kuşkusuz artırabilecektir.

Bunlara ilaveten, ilgili ihracatçı birliğinin Karaçi’deki Pakistan ticaret odaları ve ilgili sektör STK’ları ile sektörel ve B2B görüşmelerine ağırlık vermeleri Pakistan’ın

Kenya'dan yüklü miktardaki çay ithalatlarından ülkemizin daha çok pay almasına katkı sağlayacaktır.

8. Belirtilmesinde Fayda Görülen Diğer Hususlar

Çay ürününe ait gerekli bilgilendirmeler yukarıdaki bölümlerde ayrıntılı olarak yer verilmiş olmakla birlikte yıllık 600-650 Milyon USD'lik ithalat hacminde ülkemiz çay üretici ve ihracatçıların da faydalanması ve önemli bir pay alması için gerekli işbirliği ve koordinasyonların etkin olarak yapılmasında fayda görülmektedir.

9. Genel Değerlendirme

Bilindiği üzere, ülkemizin Doğu Karadeniz Bölgesinden önemli ölçüde çay bitkisi üretimi yapılmakta iken Pakistan'da ise üretim göz ardı edilecek kadar az miktardadır. Pakistan'daki üretimin çok az olması ancak buna mukabil çay tüketiminde dünyada ilk beş ülke arasında yer alması nedeniyle ülkeyi önemli bir çay ithalatçısı haline getirmektedir.

Ülkenin çay ithalatı rakamlarına bakıldığında ithalatın çok büyük bir oranının (%85 civarı) Kenya'dan yapıldığı görülmektedir. Ülkemiz çay ihracatçıların yürürlükte olan Türkiye-Pakistan Mal Ticareti Anlaşması'nın vergi avantajından da faydalanarak Pakistan'ın 600-650 Milyon USD lik yıllık çay ithalatı pazarında Pakistan piyasasında daha fazla söz sahibi olması beklenmektedir.

10. Yararlı Adresler

<https://pakistanteaassociation.org/>

<https://pakistanteaassociation.org/wp-content/uploads/2025/03/MEMBERSHIP-LIST-2025-2026.pdf>

<https://www.facebook.com/groups/5996359260482061/>

<https://pk.linkedin.com/company/pakistan-tea-association>

<https://www.parc.gov.pk/Detail/ZWE5NTkxNjMtMjBkMS00MzRmLWI0MTktZWVhNmEyZDIiZDNh>

<https://tapaltea.com/>

<https://empirefoods.com.pk/>

<https://www.facebook.com/Arpcokhi/videos/>

<https://matcofoods.com/>

<https://www.khanfood.com/beverages>

<https://www.ahbaabimpex.com/>

<https://www.kcci.com.pk/active-members.php>

<https://www.viconyteas.com/directory/tea-importers/tea-importer-pakistan.html>

<https://www.volza.com/p/tea/buyers/buyers-in-pakistan/>

<https://www.trademo.com/pakistan/buyers/tea>

<https://www.seair.co.in/tea-pakistan-importers>

<https://www.tendata.com/blogs/import/10472.html>

https://www.trademap.org/Product_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c586%7c%7c%7c%7c090240%7c%7c%7c8%7c1%7c1%7c1%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1

<https://www.commerce.gov.pk/wp-content/uploads/2022/04/IPO-2022-SRO-No.-545I-2022-dt.-22.4-2022.pdf>

<https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/tercihli-ticaret-anlasmalari>
<https://www.commerce.gov.pk/about-us/trade-agreements/>
<https://psqca.com.pk/IE/ListOfMandatoryFoodItems.pdf>
<https://www.commerce.gov.pk/wp-content/uploads/2019/02/20190219.pdf>
<https://download1.fbr.gov.pk/SROs/20211111211228460SRO14-2021.pdf>
[https://www.weboc.gov.pk/\(S\(ii54x5gud3lrnwmcnodbfvsd\)\)/Shared/TariffList.aspx](https://www.weboc.gov.pk/(S(ii54x5gud3lrnwmcnodbfvsd))/Shared/TariffList.aspx)

11. Kaynakça

Trademap

Pakistan Tea Association

PQCSA

National Tea & High Value Crops Research Institute (NTHRI)

Karachi Chamber of Commerce and Industry

TC Ticaret Bakanlığı

Pakistan Ticaret Bakanlığı